

7 Güzel Adam 7'den Fazladır: Cumali Ünaldı Şiiri

Maksadım, son yıllarda daha bir gündeme gelen Maveria dergisinden paye alıp yine ciddi yazı, söyleşi ve şiirleriyle bu dergiye katkılarda bulunmuş Cumali Ünaldı'ya paye vermek değildir, şairin buna ihtiyacı olmadığı ise muhakkak.

Millet olarak birçok efsane, destan yazmış, abartılı anlatmaya ve dahası yaşamaya hep iştahlanmışız. Abartının doğasında, birini veya bir şeyi orantısız yüceltmek (kahraman), ötekini (kötü adam) ise yermek vardır. İlk bakışta olabilir diyoruz, mübalağa da bir sanattır, eğer bu durum, edebi metinlerde ya da estetik kaygı duyulan alanlarda ortaya çıkarsa bir sakıncası yok elbette; lakin söz konusu edebiyat tarihi ise burada tek ölçütün nesnellik olduğunu unutmamak lazım. Klişeleşmeye açık taarruzda bulunalım hadi, gençlerin aklını biraz karıştıralım: Cahit Zarifoğlu “Yedi Güzel Adam”dan biri değildir bence, Sezai Karakoç’un yedi oğuldan biri olmadığı gibi. Hangi akliselim, hele de Müslüman- sa kendisini bir tuhaf gurur, kibirle güzel adam diye över ki! “Yedi Güzel Adam”, bir mecazdır sadece, buna somut karşılık aramak ise beyhude bir uğraştır. Sevgili okur, sen de iyi işlere imza atarsan bu “Yedi Güzel Adam”dan biri olabilirsin!

Ne yazık ki, gözlerimiz yüz seksen derecelik açığa kadar görebiliyor ve biz de varlığı bundan ibaret sayabiliyoruz. İşte Cumali Ünaldı gibi şairler, bugünlerde gözlerden uzak kalan o yüz seksen derecenin içinde yer alıyor. Bu bakımdan 70 kuşağı şairleri talihsizdir; daha yeşerme aşamasındayken 80 darbesine maruz kaldı, hırpalandı. Belki darbe, mikroplarıyla bu genç şairlerin bünyesine dâhil olamamışsa da dışsal zararlar verdi. Şunu da eklemek isterim: Darbe öncesinde şairlerle birlikte hemen herkesi etkileyen yabancı kafalardan devşirme devrimci fikirlerin sanata-hayata darbeden daha az zarar verdiğini söylemek mümkün değil.

Hatırlayalım: Bir kuşak kendinden sonraki kuşakla hesaplaşıp sınanmadan tam manasıyla yerleşik olamaz. 70 kuşağı bu kaderi-kazayı yaşadı, 80 kuşağı tarafından görülmedi, belki de siyasi yönelimlerinden dolayı ötelendi; çünkü 80 kuşağı, unutulmaya yüz tutan II. Yeni’yi keşfedip diriltti. Konargöçer II. Yeni şiiri, 60 ve 70 kuşağı üzerinde etkili olmuşsa da asıl varlığını 80 kuşağı ile his-

settirip edebiyatımızda yerleşik hayata geçmiştir. İyimserlikleri ve kavgadan uzak durmasıyla dikkat çeken 80 kuşağı için II. Yeni’yi usta edinmiş çıraklar kuşağı da diyebiliriz. Cumhuriyet dönemi şiirinde kendisinden önceki ve küçük polemikleri saymazsak, sonrakilerle hesaplaşmadan var olmuş belki de ilk kuşaktır; çünkü darbeyle karşılaşan toplum ve bünyesindeki edebiyatçılar daha mühim meselelerle uğraşmış, şairler poetik tartışmalara pek girmemiştir. 80 darbesinde 8-9 yaşlarındaki 90 kuşağı, yaşanan trajediyi hissetmemiştir; ciddi tehlikelerle yüz yüze gelmedikleri için cesaretlerini ve özgüvenlerini kaybetmemiş, kendisinde çığır açacak bir güç bulmuş, çoğunluk, şiir manifestolarıyla sadece bir önceki kuşağı değil, bütün bir şiir geçmişimizi yok sayma yolunu tutmuştur.

Kuşakların ötesinde Cumali Ünaldı, büyük sosyal olayları, kırılmaları, bireysel dramları kendi poetik potasında dönüştürmeyi başarmış bir şair. Taban ve tavan arasındaki meselesi hep aynıdır: İslam. “Semud” gibi gençlik yıllarına ait dava bilinciyle yüklü yüksek şiirlerinde, söz, şairin kendi bilinç atmosferinden imgesel bir güçle doğar, okuru zinde tutar ve okurun damarlarına deli-kan pompalar. “Semud” gibi saf bir şiir, ancak çocukluğundan itibaren İslam’ı solumuş, dert edinmiş, iliklerine dek hissetmiş bir şairden doğabilirdi. İsmet Özel, İslami camiaya intisabından sonraki neredeyse bütün soluklu şiirlerinde bu tarz saflığı aramış fakat bulamamıştır. Cumali Ünaldı’nın “Beyan Yayınları”ndan çıkan “Andolsun Aşka” adlı bütün şiirleri, otobiyografisi olarak da okunmaya müsaittir. “Andolsun Aşka”: Andolsun Allah’a, Andolsun İslam’a, Andolsun İnsana diye de okunabilir bence. Ünaldı, şiiriyle ötelere dürtmek, Müslüman duyuşun buralara düşen sesi olmak istemiştir; bu nedenle imgeleleri gösterenden kurtarıp gösterilene odaklamış, yalınlaştırmıştır. Ayrıca II. Yeni’ye yer yer selam çakıp omuz atmaktan, çelme takmaktan geri durmamış, bütün dava sahibi şairler gibi muhatapına yeni bir ruh üflemenin yollarını aramıştır.

Ünaldı, şiir yolunda şairane bir bilgelikle yürümekte. İlk kitabı Çerağ’dan son şiirlerine dek tasarlanmış bir dünya inşası peşindedir. Büyük şiirin peşine düşen şairler, genelde tündengelimle ya-

zarlar, yani evvelden bütünü görür, sonra parçaları oluşturmaya başlarlar. Cumali Ünal'dı, bunlardan. Ortalama şairler ise kendilerini zamanın akışına bırakır, açıktan açığa etkilenmeler suretiyle de ortamın şiirini yazarlar. Yani el yordamıyla tüme varmaya çalışır, eklektizmin tuzağına düştükleri için de çoğunlukla başarısız olurlar.

Dağınıklığa yer yoktur Ünal'dı şiirinde; bütünlüğü, inanç merkezli bir bilinç oluşturur. Din, diplerde akan bir temaya dönüşür. Şiirin üst katmanında ise insanlık dramı yer alır. Evet, Ünal'dı'nın bütün şiirlerini içeren "Andolsun Aşka", geleneksel bir şiir biçimi ve özüyle açılıyor: münacaat ve na't. Ah, yanlış otobüse binmişim demesin diye okur, daha ilk adımda gideceği yerin krokisiyle buluyor önünde. Fakat, sürprizlerden vaz geçmez ağır aksak şair, birdenbire çocuksu bir sesle karşımıza çıkabiliyor, daha doğrusu bir çocukla empati kurabiliyor: "bu derse çalışmadım öğretmenim, akşam oldu/sonra sabah/sonra yine akşam oldu. Bu derse/çalışmadım öğretmenim." (s.91) Sanatın nihai amacı çocuk diline varmak olduğunu, çocuksu saflığı arama içgüdüsünün modern ressamı renk cümbüşüne ve eskiz zannı uyandıran tabloları çektiğini daha evvel de söylemiştim. Ninnilerdeki içtenliği, mani ve tekerlemelerdeki şaşırtıcı zekâyı küçümsemek cahillikle açıklanabilir ancak. Ünal'dı, ustalıklı bir şekilde atmosfer değiştirip beşikten meydana sıçrayışlar yapabiliyor, tek bir temaya hapsolmuş değildir. Epik duyarlılık, onun şiirinin başat öğelerindendir: "hey benim bir yenilgi bayrağı gibi/gurbetlere çekilmiş kardeşim hey." (s.101) Halk şiiri nazım şekillerinden koçaklamayı hatırlatıyor bu sesleniş. Yeniyetme bir epiğin değil geleneğin gür sesini de sesine katan bir epik bu. Oldukça sahici ve etkileyici. Savaş şiirlerine ve savaşa bakılarak yazılmamış, savaşıarak, adeta kanla yazılmış onun şiirleri. Görmeyi bilene ruhun kanı da vardır. Kur'ani öğretiyi sadık kalmış, şiirleriyle eklenmiştir Ünal'dı, "Muhakkak ki, Allah'ın taraftarları galip gelecektir" (Mâide, 56) ayetini hatırlatır şu sözleriyle: "bil ki/bize va'dedilmiştir yarın" (s.103). Olaylara doğru açıdan bakmak ve olaylardan sapmamak için pergelin iğnesini İslam'a batırır. Ancak söylediğim gibi gayri İslami olandan çok, gayriinsani olanı taşlar; ama asla şiir sanatından vazgeçmez: "Güneş batmak üzere/unutmadan not ediyorum" (s.48) gibi ironik mısraları "Giriyorum kapıdan ve/ortanca büyüklükte bir kuşun birçok gözünden biri oluyorum" (s.49) gibi absürt bakışlar takip ediyor,

"onunçün iki pala bıçağıdır bıyıklarım bir vuruştta" görselliğiyle klasik şiirimizi hatırlatan bir mısra, ama bizi II. Yeni'yle bağlantılı bir gerçeküstücülüğe götürdüğü de tartışılmaz. Ünal'dı'nın Doğu ve Batı ayrımı yapmadan ata şairlerden beslendiğini görüyoruz bu örneklerde.

Onun şiirinin yakın akrabası, edebiyatımızda ilk devrimci (İslam devrimi) şiirleriyle dikkat çeken Erdem Bayazıt'tır. Nazım Hikmet, Ahmet Arif gibi ülkemizdeki devrimci şiirin öncüleri Marksizm'den doğmaktaydılar. Bu durum, Necip Fazıl'ın fikrîsel öncülüğümde, büyüyen etkiyle 60 yıllardan sonra İslam lehine değişmeye başlar. 1949'da yayımlanan Necip Fazıl'ın "Sakarya Türküsü" ezilmiş Müslümanın portresidir adeta, "Yüzüstü çok süründün ayağa kalk Sakarya" sözüne Erdem Bayazıt ve Cumali Ünal'dı gibi şairler kulak vermiş, daha ziyade haklı öfkenin şiirini yazmış, sadece İslam topraklarına odaklanmamış, bütün mazlumların sesine ağız olmaya çalışmışlardır. Cumali Ünal'dı'nın zencileri ve Kızılderilileri öz derdi edinmesi manidardır. Apaçık, Erdem Bayazıt'la epik damarda birleşiyor Ünal'dı: "ve gülüm/bizim elimizde mazlum ve babayığit silahlar/seçilmiş sözler fişeklerdir" (s.103). Epik ile lirîği birbirinden ayıramayız, çünkü her kahramanın ister idealize edilmiş, ister beşeri bir sevdiği olur ve davasıyla birlikte sevdiği için de savaşı. Bu bakımdan lirizmin Ünal'dı şiirinde olmaması düşünülemez: "biz birbirimizi/el yordamıyla bulduk kalbim" (s.126). Sadece bu iki mısraa bakarak Ünal'dı'nın şah şairi Fuzulî'dir demek mümkün. Ziraat mühendisi şair, aşırıya kaçmadan mesleki bilgilerini de şiirinde değerlendiriyor, tabiatı, yüzeysel görüntüsünden ziyade incelikleriyle imgeleştirerek yeniden var ediyor, Âşık Veysel'den sonraki bir aşamaya ulaştırıyor. Şu da bilinmeli, Ünal'dı'nın şiirinden, kesinlikle ziraat mühendisi olduğu sonucuna varamıyoruz; o, bilimden faydalansa da tabiata bir köylü duyarlılığıyla yaklaşıyor. Bununla birlikte T. S. Eliot'ın "Çorak Ülke"sine (Waste Land) göndermede bulunurcasına Ünal'dı, şiirine dipnotlar düşüyor. Gelenek ile moderni, bu şiirleri yazdığında daha büyükşehir görmemiş taşralı genç şairin birleştirmesine şaşıracak bakıyorum.

Ünal'dı'nın 20'li yaşlardan başlayarak kaleme aldığı cevval düzyazıları, şiirinin bir sağlaması olarak da okunabilir. Her yönden tutarlıdır şair-düşünür, çünkü samimiyetin ürünüdür bu metinler.

*Şair Yazar

